

50 let Ženského komorního sboru Jirkov

PAVEL ZMÁTLO

Summary

This article deals with the Female Chamber Choir from Jirkov (Czech Republic) and its 50-year anniversary. It briefly acquaints the reader with the history of the choir. It also introduces the choir conductor Jaroslav Cyrus who significantly affected the choir movement in Northern Bohemia and other parts of the former Czechoslovakia during the second half of the 20th century.

Tento příspěvek se věnuje historii Ženského komorního sboru Jirkov (dále jen ŽKS), který v letošním roce oslavil padesát let své činnosti. Dále také představuje osobnost Jaroslava Cyruse, který sbor vedl více než třicet let a výrazně svojí činností ovlivnil sborové hnutí v severních Čechách a dalších částech bývalého Československa během druhé poloviny dvacátého století.

Stručná historie ŽKS

Sbor vznikl v roce 1971 jako Dívčí komorní sbor na impuls bývalých členek Jirkovského dětského sboru¹ (dále jen JDS). Činnost sboru byla v počátcích úzce spjata právě s JDS a také se Skladatelskou soutěží dětské sborové tvorby². Hned v roce 1973 se sbor zúčastnil věhlasného festivalu Svátky písní Olomouc. Ve stejném roce vyjel také na koncertní zájezd do Maďarska a v roce 1976 se vydal na další zájezd do tehdejšího Leningradu³.

V rámci zmíněné Skladatelské soutěže dětské sborové tvorby sbor představil mezi lety 1973 a 1982 premiéry skladeb mnoha současných českých hudebních skladatelů, z nichž bychom mohli jmenovat Petra Ebena, Zdeňka Lukáše, Jiřího Temla či Ilju Hurníka.

V roce 1978 sbor prošel první krizí, která byla způsobena špatnou docházkou jeho členek. Jaroslav Cyrus sbor poprvé opustil

a předal vedení Zdeňce Římalové⁴, která jej vedla jeden rok. Následně se těleso vrátilo do rukou svého zakládajícího sbormistra.

V roce 1986 pak přišla další krátká krize. Po odchodu sbormistra byl sbor tři měsíce veden kolektivem setrvávajících členek. Na jejich přání se však Jaroslav Cyrus opět ujal své funkce. V březnu roku 1987 byl sbor doplněn o chybějící zpěvačky a jeho název se změnil na Ženský komorní sbor Jirkov. V následujících letech svojí činností se sbor zúčastnil Mezinárodního festivalu B. Smetany v Litomyšli, Festivalu historického zpěvu na hradě Pecka, Festivalu Jaro se otvírá v Hradci Králové, Mezinárodního festivalu adventní a vánoční hudby v Praze a dalších.

V roce 1991 sbor získal právní subjektivitu a fungoval nejprve jako občanské sdružení a po úpravě legislativy od roku 2014 pak jako zapsaný spolek za podpory města Jirkova.

V roce 1996 se sbor díky kontaktům sbormistra vydal na první zahraniční zájezd do Slovinska, kde se účastnil koncertů se slovinskými sbory. Ze stran historie sboru jsou právě koncertní zájezdy do Slovinska velmi významné. Sbor se do Slovinska poté vydal ještě sedmkrát a navázal spolupráci a přátelství se sbory ŽPZ Šentjur, PDU Celje, MoPZ Vojnik a Vodomez Laško⁵.

V nadcházejících letech sbor pořádal koncerty věnované jubilantům z řad skladatelů

sborové hudby – Jan Hanuš, Petr Eben, Zdeněk Lukáš, Miroslav Raichl.

V roce 2003 převzala vedení sboru Šárka Navarová⁶, která ho vede až do současnosti. Mezi lety 2008 a 2013 ve sboru působila jako druhá sbormistryně také někdejší hlasová poradkyně sboru – Magda Martinová⁷.

Sbor se pod novým vedením vydal na mezinárodní festivaly do Francie – 1. er festival européen de choeurs en Bocage Bourbonnais (Département de l'Allier), Festival international de chant choral (Gerzat). Účastnil se rovněž tuzemských mezinárodních festivalů Canti veris Praga a Jirkovský Písňovar.

Významnou spoluprací sbor rovněž navázal se současným původem oseckým skladatelem Janem Zástěrou⁸ při účasti na projektu Spojené sbory Podkrušnohoří⁹. Tato spolupráce vyústila až v uvedení původní zpěvohry Dívčí válka na text Martina Budka¹⁰, která byla napsána přímo pro ŽKS. Její premiéra se uskutečnila v roce 2018 na zámku Červený Hrádek u Jirkova, kde sbor také následně letošního roku oslavil padesát let své činnosti.

Jaroslav Cyrus

Narodil se 7. července 1921 v Kluku u Poděbrad. Jeho otec, bývalý ruský legionář, dostal místo hajného v tehdejší Podkarpatské Rusi, kam i s rodinou přesídlil. V roce 1936 pak Jaroslav Cyrus začal studovat na učitelském ústavu v Mukačevě, odkud se pak přesunul na učitelský ústav v Kladně. Právě tam se Jaroslav Cyrus poprvé setkal se sborovým zpěvem a stal se členem tamního pěveckého sboru pod vedením pana profesora Františka Sýkory.

Po skončení studií v roce 1940 pracoval nejprve jako neplacený hospitant a následně jako lesní dělník. Svoji pedagogickou činnost tak započal až v roce 1942 v Choťánkách u Podbořan.

Léta 1944–1945 prožil v „totálním nasazení“ jako dělník v Poldině Huti na Kladně.

Po skončení války se pak na výzvu ministerstva školství v roce 1945 hlásí do učitelské

služby v pohraničí. Hned na konci května tak jako jeden ze dvou učitelů začal učit na české základní škole v Jirkově.

Po absolvování povinné vojenské služby se v roce 1946 vrací do Jirkova s podmínkou, že získá odbornou způsobilost pro výuku předmětů matematika, fyzika, chemie a přírodopis.

Na konci školního roku 1945/46 se u příležitosti tělovýchovné slavnosti představil veřejnosti se třemi sborovými skladbami, které k této příležitosti nacvičil se sto padesáti žačkami tehdejší měšťanské školy. Tuto událost můžeme brát jakožto předhistorickou dobu JDS, který oficiálně vznikl v září roku 1946.

V následujících letech pak se sborem absolvoval samostatné koncerty v ústeckém regionu. Prvním větším úspěchem pak bylo vítězství v okresním a následně pak i v krajském kole Soutěže tvořivosti mládeže (STM) v roce 1950. Ministerstvo sociální péče pak sbormistrovi a sboru za odměnu věnovalo měsíční rekreační pobyt v horách.

Jaroslav Cyrus se i v dalších letech pravidelně účastnil STM. Za jeden z největších úspěchů JDS v rámci této soutěže bychom mohli považovat obsazení třetího místa v kategorii pokročilých sborů v ústředním kole v Praze v roce 1961.

V březnu roku 1949 se Jaroslav Cyrus setkává se sbormistrem a hudebním skladatelem Janem Hanušem, se kterým navázal dlouhodobou spoluprací a blízké přátelství. Tehdejší úspěchy JDS a tvůrčí zápal podpořený osobností Jana Hanuše podnítil Jaroslava Cyruse k přípravě významné akce nazvané „Koncert novinek“, který dnes považujeme za nultý ročník Jirkovské skladatelské soutěže dětské sborové tvorby. Jaroslav Cyrus oslovil tehdejší skladatele, aby jemu a JDS svěřili některé ze svých skladeb k premiéře. Samotný koncert se pak uskutečnil dne 10. března 1962.

Na základě konání tohoto úspěšného koncertu se pak na podzim roku 1962 Svaz československých skladatelů a Český hudební fond usnesly na vyhlášení Jirkovské skladatelské soutěže dětské sborové tvorby.

Lákala skladatele velkých jmen jako Petr Eben, Zdeněk Lukáš, Ilja Hurník, Věroslav Neumann, již zmiňovaný Jan Hanuš a další. Kromě skladatelů musím zmínit i jména sbormistra Pražského dětského sboru Čestmíra Staška, nebo zakladatele a sbormistra dětského sboru Radost Praha – Vladimíra Součka, kteří v historii festivalu také měli svoji roli.

Jaroslav Cyrus se organizačně a umělecky podílel na přípravě celkem dvaceti ročníků této soutěže, která velkou měrou přispěla ke vzniku mnoha sborových titulů určených pro dětské sbory a významně tak obohatila soubor sborové literatury 2. pol. 20. století. Pro sbor významná byla i spolupráce se sbormistry Bolerázského dětského sboru – Ladislavem Weissere a sbormistrem Ostřavského dětského sboru – Jaromírem Richterem. Spřátelené sbory několik let pořádaly trojkonzerty, které získaly zařazení Sborový trojlístek Čechy-Morava-Slovensko a spojovaly tak zpěváky napříč tehdejším Československem.

Na Slovensko Jaroslav Cyrus zavítal také jako lektor v rámci sbormistrovských kurzů v Trenčianských Teplicích, kam byl pozván celkem osmkrát, aby vedl skupiny začínajících sbormistrů a poskytnul jim tak nutný základ pro sborovou praxi.

Se sborem se kromě cest po bývalém Československu vydává také do Maďarska a blízkého pohraničí. Sbor byl pravidelně zván i na festival do belgického Neerpeltu a v roce 1971 byl také pozván na festival ve slovinské Celji s koncerty v Mariboru. Těchto nabídek ale sbor nemohl využít. Důvodem byly politické postoje a názory Jaroslava Cyruse na události roku 1968.

V roce 1971, kdy JDS oslavil dvacet pět let svojí činnosti, zakládá Dívčí komorní sbor Jirkov (později ŽKS), který s krátkými přestávkami vedl až do konce roku 2002, kdy jej předal dlouholeté člence sboru Šárce Navarové.

Vedení JDS v roce 1982 předává Petru Ježilovi¹¹, který sbor vedl následujících dvacet let. V roce 2002 sbor ve věku osmdesáti jedna let Cyrus opět přebírá a vede

jej do roku 2004, kdy se vedení ujímá Lada Bečková¹².

Za svoji činnost Jaroslav Cyrus získal v roce 1991 cenu Františka Lýska za příkladnou činnost jako sbormistr dětského sboru. V roce 1993 pak získal Zlatý odznak s granáty Unie českých pěveckých sborů. K osmdesátým narozeninám dostal osobní děkovný dopis tehdejšího ministra kultury ČR – Pavla Dostála. V roce 2003 mu byla udělena cena Bedřicha Smetany za celoživotní záslužnou činnost v oblasti sborového zpěvu.

Jaroslav Cyrus umírá 23. prosince 2009 ve věku osmdesáti osmi let.

Zhodnocení výročního koncertu a činnosti sboru

Dne 9. října 2021 se od osmnácti hodin na zámku Červený Hrádek u Jirkova konal koncert u příležitosti oslav padesáti let činnosti Ženského komorního sboru Jirkov. Koncert byl také připomínkou nedožitého jubilea někdejšího sbormistra ŽKS a nestora sborového zpěvu Jaroslava Cyruse, který by v letošním roce oslavil sto let od svého narození. Jako host vystoupil pražský smíšený sbor Gaudium Praha pod vedením sbormistrů Vladislava¹³ a Zdeňky¹⁴ Součkových.

V rámci koncertu zazněly skladby českých i zahraničních autorů. Kromě současného repertoáru sboru a scénického uvedení části ze zpěvohry Dívčí válka (Jan Zástěra) byl připraven i blok věnovaný výběru skladeb, které byly v minulosti premiérovány v rámci jirkovské Skladatelské soutěže dětské sborové tvorby. Zazněly i oblíbené skladby zakládajícího sbormistra a v neposlední řadě také několik skladeb slovinských, které akcentovaly důležitost slovinsko-českých vztahů, na kterých sbor s jeho členkami dlouhá léta pracují. O hloubce vztahů, které sbor za léta se slovinskými sbory navázal svědčila i přítomnost slovinské delegace sestávající z delegátů spřátelených sborů a slovinského velvyslanectví v ČR.

ŽKS velmi důstojně a s pompou oslavil padesát let svojí činnosti. Nezbyvá, než

všem členkám vyslovit velkou poklonu za jejich krásnou a úctyhodnou práci. ŽKS je pro mě osobně krásnou ukázkou toho, jak může vypadat jeden krásný, spokojený

a naplněný sborový život. Věřím, že i v budoucnu všechny ženy budou zpívat s neucházející radostí a energií, která by měla být pro spoustu sborů kýženým etalonem.

Poznámky

- 1 Dětský pěvecký sbor byl založen v září roku 1946 panem Jaroslavem Cyrusem a fungoval až do roku 2006, kdy byla jeho činnost po 60 letech existence ukončena.
- 2 Soutěž probíhala v Jirkově od roku 1962 do roku 1982. Po svém zániku pak pokračovala ve změněné formě v podobě skladatelské soutěže Olomouc-Jirkov (1982–1990).
- 3 Dnes ruské město Petrohrad.
- 4 Zdeňka Římalová (*1958), zakládající členka ŽKS
- 5 Zdroj: <https://www.zksjirkov.cz/o-nas/> (citováno 8. 11. 2021)
- 6 Šárka Navarová (*1964), sbormistryně a dlouholetá členka Ženského komorního sboru Jirkov (Jirkov)
- 7 Magda Martincová (*1947), hlasová pedagožka, sbormistryně chomutovského Smíšeného pěveckého sboru Aurum (Chomutov)
- 8 Jan Zástěra (*1984), hudební skladatel, dirigent Hudby Hradní stráže a Policie ČR, sbormistr vokálně-instrumentálního souboru Collegium Hortense (Teplice)
- 9 Projekt Trautzlovy umělecké společnosti <https://trautzi.cz/>
- 10 Martin Budek (*1989), teplický textař a libretista, člen Trautzlovy umělecké společnosti, dlouholetý člen sboru Collegium Hortense
- 11 Petr Ježil (*1951), hudební pedagog a vysokoškolský učitel
- 12 Lada Bečková (*1978), hlasová pedagožka a dlouholetá členka ŽKS
- 13 Vladislav Souček (*1937), zakladatel a sbormistr sboru Radost Praha
- 14 Zdeňka Součková (*1949), zakladatelka a sbormistryně sboru Pueri Gaudentes

Obrazová příloha

Obr. 1 Jaroslav Cyrus (foto: archiv rodiny Cyrusových)

Obr. 2 Výroční koncert ŽKS (foto: Kateřina Kundertová)

Literatura

1. Kronika a archivní materiály Ženského komorního sboru Jirkov

Externí zdroje

<https://www.zksjirkov.cz/o-nas/>

<https://www.ceskesbory.cz/>

<https://www.ceskyhudebnislovník.cz/>

<https://trautzi.cz/>

Résumé

Tento příspěvek se zabývá Ženským komorním sborem Jirkov a jeho výročí 50 let činnosti. Krátce čtenáře seznamuje s historií sboru. Představuje sbormistrovskou osobnost Jaroslava Cyruse, který významně ovlivnil sborové hnutí v severních Čechách a dalších částech bývalého Československa během druhé poloviny dvacátého století.

Klíčová slova: ženský komorní sbor Jirkov, ŽKS, Jirkov, Červený Hrádek, Jaroslav Cyrus, Šárka Navarová, výročí

Keywords: Female Chamber Choir Jirkov, ŽKS, Jirkov, Castle Červený Hrádek, Jaroslav Cyrus, Šárka Navarová, anniversary.

Mgr. Pavel Zmátlo (*1991) je absolventem oboru Hudební výchova a sbormistrovství na KHV PF UJEP v Ústí nad Labem, kde v současnosti druhým rokem studuje doktorský program Hudební teorie a pedagogika. Zároveň je uměleckým vedoucím vokálního tělesa ExperiPent (Chomutov) a také druhým sbormistrem a zpěvákem sboru Na-hlas! (Chomutov). Působí také jako zpěvák komorního smíšeného sboru Ventilky (Jirkov) a dlouhodobě spolupracuje s operním sborem Divadla J. K. Tyla v Plzni.